

Spis treści

Przedmowa	XV
Wykaz skrótów	XVII
1. Historia proktologii – Maria Ciesielska, Przemysław Ciesielski	1
2. Anatomia kanału odbytu i odbytnicy – Przemysław Ciesielski, Magdalena Szczotko	13
2.1. Narządy miednicy mniejszej	13
2.2. Mechanika dna miednicy	16
2.3. Powięzi i stosunek do otrzewnej	17
2.4. Unaczynienie odbytnicy	18
2.5. Układ chłonny	19
2.6. Unerwienie okolicy miedniczo-odbytniczej	19
3. Fizjologia kanału odbytu i odbytnicy – Przemysław Ciesielski, Maja Gorajska-Sieńko	21
3.1. Wprowadzenie	21
3.2. Percepcja odbytnicy i kanału odbytu	21
3.3. Mechanika i motoryka odbytnicy i odbytu	23
3.3.1. Odbytniczo-odbytowy odruch hamowania (RAIR)	23
3.4. Wybrane zagadnienia z zakresu diagnostyki czynnościowej odbytnicy i kanału odbytu	24
3.4.1. Radiogram z doodbytnicznym wlewem kontrastowym	24
3.4.2. Defekografia, echodefekografia i test Hintona	24
3.4.3. Badania czynnościowe	25
4. Diagnostyka chorób proktologicznych	27
4.1. Objawy proktologiczne – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	27
4.1.1. Wprowadzenie	27
4.1.2. Krwawienie z odbytu	27
4.1.3. Ból w odbycie	27
4.1.4. Śluz w stolcu	28
4.1.5. Świąd odbytu	28
4.1.6. Zaburzenia rytmu oddawania stolca	28
4.2. Badanie pacjenta – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	29
4.2.1. Wyposażenie gabinetu proktologicznego	29
4.2.2. Przebieg badania proktologicznego	29
4.3. Badania endoskopowe – <i>Przemysław Ciesielski</i>	34
4.4. Diagnostyka obrazowa w proktologii	36
4.4.1. Badanie ultrasonograficzne ropni i przetok odbytu, rezonans magnetyczny przetok odbytu – <i>Iwona Sudół-Szopińska</i>	36
4.4.2. Rezonans magnetyczny i tomografia komputerowa ropni oraz przetok w anorektalnej postaci choroby Leśniowskiego-Crohna – <i>Joanna Podgórska</i>	65

4.4.3. Diagnostyka obrazowa w przedoperacyjnej ocenie nowotworów odbytnicy – <i>Anna Hołdakowska</i>	69
4.4.4. Defekografia metodą rezonansu magnetycznego – <i>Monika Popiel</i>	80
4.5. Diagnostyka czynnościowa w proktologii – <i>Agnieszka Kucharczyk</i>	86
4.5.1. Wprowadzenie	86
4.5.2. Badania manometryczne	86
4.5.3. Wskazania do badań manometrycznych	86
4.5.4. Technika wykonania anorektomanometrii	87
4.5.5. Technika wykonania sfinkterometrii	89
4.5.6. Ograniczenia badań manometrycznych	89
5. Przygotowanie pacjenta do wizyty u proktologa i do operacji – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	91
5.1. Przygotowanie pacjenta do wizyty u proktologa	91
5.2. Przygotowanie pacjenta do operacji proktologicznej	91
5.2.1. Rola prehabilitacji w proktologii	91
5.2.2. Zgoda na operację	92
5.2.3. Golenie pola operacyjnego	92
5.2.4. Ułożenie pacjenta do operacji	92
6. Znieczulenie w chirurgii proktologicznej – <i>Krzysztof Juszek</i>	93
6.1. Wprowadzenie	93
6.2. Unerwienie okolicy odbytu	93
6.3. Znieczulenie miejscowe	94
6.4. Blok siodłowy	94
6.5. Blokada krzyżowa	96
6.6. Blokada nerwów sromowych	96
6.7. Toksyczne działanie leków miejscowo znieczulających	96
6.8. Znieczulenie ogólne	97
6.9. Operacje w trybie ambulatoryjnym	98
6.10. Okres pooperacyjny	98
6.10.1. Kryteria wypisu	98
6.11. Ból pooperacyjny	99
7. Choroby proktologiczne	103
7.1. Choroba hemoroidalna – <i>Przemysław Ciesielski, Agnieszka Kucharczyk</i>	103
7.1.1. Definicja	103
7.1.2. Anatomia	103
7.1.3. Patofizjologia	104
7.1.4. Epidemiologia	104
7.1.5. Objawy	105
7.1.6. Klasyfikacja	105
7.1.7. Leczenie	105
7.1.8. Powikłania	116
7.2. Szczelina odbytu – <i>Agnieszka Kucharczyk, Przemysław Ciesielski</i>	118
7.2.1. Definicja	118
7.2.2. Etiopatogeneza	118
7.2.3. Epidemiologia	119
7.2.4. Objawy	119
7.2.5. Diagnostyka	119
7.2.6. Badanie proktologiczne	121
7.2.7. Leczenie	122
7.2.8. Postępowanie pooperacyjne	125
7.2.9. Powikłania	125

7.3. Ropnie odbytu – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	128
7.3.1. Etiopatogeneza	128
7.3.2. Epidemiologia	129
7.3.3. Mikrobiologia	129
7.3.4. Klasyfikacja	129
7.3.5. Diagnostyka	130
7.3.6. Leczenie.	132
7.3.7. Opieka pooperacyjna.	134
7.3.8. Powikłania.	134
7.4. Przetoka odbytu – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	135
7.4.1. Definicja	135
7.4.2. Epidemiologia	136
7.4.3. Patofizjologia	136
7.4.4. Klasyfikacja	136
7.4.5. Diagnostyka	137
7.4.6. Leczenie	138
7.4.7. Powikłania	144
7.5. Przetoki odbytniczno-pochwowe – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	145
7.5.1. Definicja	145
7.5.2. Etiologia	145
7.5.3. Epidemiologia	145
7.5.4. Objawy	145
7.5.5. Klasyfikacja	145
7.5.6. Diagnostyka	145
7.5.7. Leczenie.	146
7.5.8. Powikłania.	148
7.6. Zwężenie kanału odbytu – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	149
7.6.1. Definicja	149
7.6.2. Etiopatogeneza	149
7.6.3. Klasyfikacja	150
7.6.4. Diagnostyka	151
7.6.5. Leczenie.	151
7.6.6. Opieka pooperacyjna.	153
7.6.7. Powikłania.	153
7.7. Cysta włosowa – <i>Przemysław Ciesielski</i>	153
7.7.1. Definicja	153
7.7.2. Anatomia	154
7.7.3. Patofizjologia	154
7.7.4. Epidemiologia	155
7.7.5. Objawy	155
7.7.6. Leczenie.	155
7.7.7. Powikłania.	162
7.8. Wypadanie odbytnicy – <i>Przemysław Ciesielski</i>	163
7.8.1. Definicja	163
7.8.2. Anatomia	164
7.8.3. Patofizjologia	164
7.8.4. Epidemiologia	165
7.8.5. Objawy	165
7.8.6. Metody leczenia zachowawczego	166
7.8.7. Metody leczenia ambulatoryjnego	166
7.8.8. Metody leczenia operacyjnego	166
7.8.9. Powikłania.	173
7.9. Wrzód samotny odbytnicy – <i>Przemysław Ciesielski</i>	175

7.9.1. Definicja	175
7.9.2. Anatomia	176
7.9.3. Patofizjologia	176
7.9.4. Epidemiologia	177
7.9.5. Objawy	177
7.9.6. Leczenie	177
7.9.7. Powikłania	177
7.10. Zapalenie gruczołów apokrynowych	178
7.10.1. Etiopatogeneza i zachowawcze leczenie zapalenia gruczołów apokrynowych – <i>Olga Glińska</i>	178
7.10.2. Chirurgiczne leczenie zapalenia gruczołów apokrynowych – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	186
7.11. Kłykciny kończyste – <i>Anna Wiączek</i>	190
7.11.1. Definicja	190
7.11.2. Etiopatogeneza	190
7.11.3. Epidemiologia	191
7.11.4. Czynniki ryzyka i sposoby zakażenia	191
7.11.5. Rodzaje zakażeń	191
7.11.6. Objawy zakażenia HPV	192
7.11.7. Diagnostyka	192
7.11.8. Diagnostyka różnicowa	192
7.11.9. Leczenie	193
7.11.10. Zapobieganie zakażeniu HPV	197
7.12. Świąd odbytu – <i>Małgorzata Kołodziejczak</i>	200
7.12.1. Definicja	200
7.12.2. Epidemiologia	200
7.12.3. Patofizjologia i przyczyny	200
7.12.4. Diagnostyka	201
7.12.5. Badanie	202
7.12.6. Leczenie	202
8. Nowotwory odbytu i kanału odbytu – <i>Radziszław Trzciński</i>	205
8.1. Wprowadzenie	205
8.2. Podział nowotworów odbytu i kanału odbytu	205
8.3. Zmiany przedrakowe i czynniki zwiększające ryzyko wystąpienia raka płaskonabłonkowego odbytu	207
8.4. Rak odbytu	209
8.4.1. Epidemiologia	209
8.4.2. Symptomatologia	209
8.4.3. Współczesna diagnostyka	209
8.4.4. Klasyfikacja i ocena stopnia zaawansowania raka odbytu	210
8.4.5. Leczenie raka odbytu	211
8.5. Inne nowotwory odbytu	213
8.5.1. Czerniak odbytu	213
8.5.2. Inne łagodne guzy odbytu	213
8.6. Postępowanie prewencyjne i poprawiające wyniki leczenia raka odbytu	213
9. Popromienne zapalenie odbytnicy – <i>Radziszław Trzciński</i>	217
9.1. Definicja	217
9.2. Epidemiologia	217
9.3. Patofizjologia	218
9.4. Objawy kliniczne	219
9.5. Objawy endoskopowe	221
9.6. Zmiany w badaniach obrazowych	223
9.7. Dawki promieniowania	223
9.8. Czynniki ryzyka	223

9.9. Leczenie przewlekłego popromiennego zapalenia odbytnicy	224
9.9.1. Sukralfat	225
9.9.2. Kwas 5-aminosalicylowy (5-ASA, mesalazyna)	225
9.9.3. Steroidy	225
9.9.4. Krótkołańcuchowe kwasy tłuszczowe (SCFA)	225
9.9.5. Antyoksydanty i probiotyki	225
9.9.6. Pentoksyfilina	225
9.9.7. Leczenie endoskopowe	226
9.9.8. Termoablacja	226
9.9.9. Formalina/wlewki wodne i doustne antybiotyki	226
9.9.10. Terapia hiperbaryczna (HBO)	227
9.9.11. Inne metody leczenia zachowawczego	227
9.9.12. Leczenie chirurgiczne	227
10. Nietrzymanie gazów i stolca. Urazy zwieraczy – Małgorzata Kołodziejczak	233
10.1. Definicja	233
10.2. Epidemiologia	233
10.3. Przyczyny	233
10.3.1. Uraz porodowy	234
10.3.2. Choroby zapalne jelit związane z przewlekłymi biegunkami	234
10.3.3. Choroby neurologiczne	234
10.3.4. Choroby psychiczne i demencja	234
10.3.5. Przyczyny jatrogenne	234
10.3.6. Inne przyczyny	235
10.4. Diagnostyka	235
10.4.1. Wywiad	235
10.4.2. Przedmiotowe badanie pacjenta, w tym badanie proktologiczne	236
10.5. Diagnostyczne badania dodatkowe	237
10.5.1. Badania obrazowe	237
10.5.2. Badania czynnościowe	237
10.5.3. Badania endoskopowe	238
10.6. Leczenie	239
10.6.1. Leczenie zachowawcze	239
10.6.2. Leczenie zabiegowe	239
10.7. Postępowanie pooperacyjne i rehabilitacja	244
11. Przewlekłe czynnościowe zespoły bólowe odbytu i odbytnicy – Małgorzata Kołodziejczak, Przemysław Ciesielski	247
11.1. Definicja	247
11.2. Epidemiologia	247
11.3. Diagnostyka	247
11.4. Badania dodatkowe	248
11.5. Klasyfikacja	248
11.5.1. Zespół przewlekłej proktalgii	248
11.5.2. Zespół mięśni dźwigaczy odbytu	248
11.5.3. Proktalgia fugax	249
11.5.4. Kokcygodynia	249
12. Leczenie pacjentów proktologicznych z obniżoną odpornością immunologiczną – Małgorzata Kołodziejczak, Paweł Świącki	253
12.1. Wprowadzenie	253
12.2. Pacjenci zakażeni wirusem HIV	253
12.2.1. Epidemiologia	254

12.2.2. Opieka nad pacjentem zakażonym HIV	254
12.2.3. Leczenie chorób proktologicznych u pacjentów HIV-pozytywnych.	254
12.3. Pacjenci chorujący na nowotwór w trakcie lub po chemioterapii oraz pacjenci, u których planowane jest przeszczepienie narządów	256
12.3.1. Ropnie	257
12.3.2. Przetoka odbytu.	257
12.4. Pacjenci przygotowujący do leczenia biologicznego z powodu nieswoistego zapalenia jelit	259
13. Endometrioza okolicy anorektalnej – Tomasz Songin	261
13.1. Definicja	261
13.2. Etiopatogeneza	261
13.3. Patofizjologia.	263
13.4. Epidemiologia	265
13.5. Objawy	265
13.6. Diagnostyka.	265
13.7. Rozpoznanie różnicowe.	268
13.8. Leczenie.	268
13.8.1. Postępowanie wyczekujące	268
13.8.2. Leczenie zachowawcze	268
13.8.3. Leczenie operacyjne	270
14. Leczenie chorób proktologicznych na ostrym dyżurze – Małgorzata Kołodziejczak	275
14.1. Wprowadzenie	275
14.2. Ból w odbycie	275
14.2.1. Wywiad	276
14.2.2. Ropień odbytu	276
14.2.3. Zespół Fourniera	278
14.2.4. Zakrzepica guzków krwawniczych	279
14.2.5. Zakrzep brzeżny.	280
14.2.6. Ostra szczelina odbytu.	281
14.3. Krwawienie z odbytu	282
14.3.1. Powikłana choroba hemoroidalna	282
14.4. Ciało obce w odbytnicy	283
14.4.1. Rozpoznanie	283
14.4.2. Leczenie	284
14.5. Wypadanie odbytnicy	284
14.5.1. Rozpoznanie	284
14.5.2. Leczenie	285
15. Leczenie chorób proktologicznych u kobiety w ciąży i w okresie okołoporodowym – Małgorzata Kołodziejczak	289
15.1. Wprowadzenie	289
15.2. Epidemiologia	289
15.3. Proktologiczne badanie ciężarnej.	290
15.4. Zaparcia.	290
15.4.1. Leczenie zaparcí	290
15.5. Choroba hemoroidalna	291
15.5.1. Objawy	291
15.5.2. Diagnostyka	291
15.5.3. Leczenie.	291
15.6. Zakrzep brzeżny.	292
15.6.1. Objawy	292
15.6.2. Leczenie.	293

15.7. Fałdy brzeżne.	293
15.8. Szczelina odbytu	293
15.8.1. Objawy	293
15.8.2. Badanie	293
15.8.3. Leczenie	293
15.9. Przetoka odbytu	294
15.9.1. Objawy	294
15.9.2. Rozpoznanie	294
15.9.3. Leczenie	294
15.10. Ropień	294
15.10.1. Rozpoznanie	294
15.10.2. Leczenie	294
15.11. Względne wskazania do cięcia cesarskiego z przyczyn proktologicznych	295
15.12. Leczenie kłykcin u ciężarnych oraz okołoporodowych urazów zwieraczy	295
16. Anorektalna postać choroby Leśniowskiego-Crohna – Małgorzata Kołodziejczak	297
16.1. Wprowadzenie	297
16.2. Epidemiologia	297
16.3. Klasyfikacje	298
16.4. Obrazy kliniczne anorektalnej postaci choroby Leśniowskiego-Crohna	299
16.5. Diagnostyka.	300
16.5.1. Badania obrazowe	300
16.5.2. Ocena funkcji anorektalnych	301
16.6. Leczenie.	301
16.6.1. Przerost fałdów brzeżnych odbytu.	301
16.6.2. Przetoki odbytu	301
16.6.3. Przetoki odbytniczo-pochwowe	303
16.6.4. Zwężenie kanału odbytu	303
16.6.5. Choroba hemoroidalna a choroba Leśniowskiego-Crohna	304
Skorowidz	307